

Basel II - Pilar 3
Offentliggjøring av sentral risikoinformasjon

SpareBank 1 SR-Bank 2008

INNHOOLD

1. BASEL II – NYE KAPITALDEKNINGSREGLER	4		
1.1 INTRODUKSJON TIL KAPITALDEKNINGSREGLENE	4		
1.1.1 Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital	4		
1.1.2 Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging	4		
1.1.3 Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon	4		
1.2 IMPLEMENTERING AV NYE KAPITALDEKNINGSREGLER I SPAREBANK 1 SR-BANK	4		
2. KONSOLIDERING	6		
3. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK	7		
3.1 OVERORDNET RISIKO- OG KAPITALSTYRING	7		
3.2 ELEMENTER I SPAREBANK 1 SR-BANK SIN RISIKO- OG KAPITALSTYRING	7		
3.3 RISIKO- OG KAPITALVURDERINGSPROESSEN (ICAAP)	9		
4. INFORMASJON PR. RISIKOGRUPPE	10		
4.1 RISIKOGRUPPER (DEFINISJONER)	10		
4.2 KREDITTRISIKO	10		
4.2.1 Styring og kontroll	10		
4.2.2 Modellbeskrivelse og anvendelse	11		
4.2.3 Porteføljeinformasjon basert på regulatoriske beregninger	12		
4.2.4 Minimumskrav til ansvarlig kapital	12		
4.2.5 Risikojustert kapital	18		
4.3 MARKEDSRISIKO	19		
4.3.1 Styring og kontroll	19		
4.3.2 Porteføljeinformasjon	20		
4.3.3 Minimumskrav til ansvarlig kapital	21		
4.3.4 Risikojustert kapital	22		
4.4 OPERASJONELL RISIKO	22		
4.4.1 Styring og kontroll	22		
		4.4.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital	23
		4.4.3 Risikojustert kapital	23
		4.5 LIKVIDITETSRISIKO	24
		4.5.1 Styring og kontroll	24
		4.5.2 Sprednings- og løpetidsinformasjon	24
		4.5.3 Risikojustert kapital	25
		4.6 EIERRISIKO	25
		4.6.1 Styring og kontroll	25
		4.6.2 Risikojustert kapital	25
		4.7 OMDØMME RISIKO	25
		4.7.1 Styring og kontroll	25
		4.7.2 Risikojustert kapital	25
		4.8 STRATEGISK RISIKO	25
		4.8.1 Styring og kontroll	25
		4.8.2 Risikojustert kapital	25
		4.9 FORRETNINGSRISIKO	26
		4.9.1 Styring og kontroll	26
		4.9.2 Risikojustert kapital	26
		4.10 COMPLIANCE RISIKO (ETTERLEVELSE)	26
		4.10.1 Styring og kontroll	26
		4.10.2 Risikojustert kapital	26
		5. OPPSUMMERING AV SOLIDITET / KAPITALDEKNING	27
		5.1 KAPITALDEKNINGSMÅL	27
		5.2 MINIMUM ANSVARLIG KAPITAL	27
		5.3 RISIKOJUSTERT KAPITAL	30
		6. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG RISIKOJUSTERT KAPITALBEHOV	31

1. BASEL II – NYE KAPITALDEKNINGSREGLER

1.1 Introduksjon til kapitaldekningsreglene

EUs nye direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en ny standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle markedet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

I de påfølgende avsnittene er det redegjort nærmere for innholdet i den enkelte pilar.

1.1.1 Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder som bankene kan velge mellom for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er vist i figur 1.1.1.

Det er i prinsippet to ulike tilnæringer for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital etter kapitaldekningsregelverket. Den ene tilnærmingen er basert på sjablongregler mens den andre er basert på bruk av interne modeller. Ved bruk av interne modeller vil det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning være basert på bankenes interne risikovurderinger. Dette vil gjøre det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i

større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer eller aktiviteter.

1.1.2 Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilaren er basert på to hovedprinsipper. Bankene skal ha en prosess for å vurdere sin totale ansvarlige kapital i forhold til risikoprofil, og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier. I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og sikre at de myndighetspålagte kapitalkravene overholdes. Tilsynet må iverksette passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen.

1.1.3 Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når bankene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

1.2 Implementering av nye kapitaldekningsregler i SpareBank 1 SR-Bank

Figur 1.2 viser de hovedmetodene som SpareBank 1 SR-Bank bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

SpareBank 1 SR-Bank har godkjenning fra Kredittilsynet til å benytte interne målemetoder (IRB) for kreditt- og operasjonell risiko. Banken er godkjent for bruk av IRB-Grunnleggende

Kredittisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode ¹⁾	Interne målemetoder ¹⁾	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode ¹⁾		AMA-metoden ¹⁾

Fig. 1.1.1

¹⁾ Metodene krever godkjenning av Kredittilsynet

for bedriftsmarkedet og IRB-metode for massemarked. Dette betyr at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittisiko vil være basert på konsernets interne risikovurderinger. Dette vil gjøre det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer.

Ved beregning av kapitalkravet etter Grunnleggende IRB-metode for bedriftsmarked beregnes risikoparameteren misligholdssannsynlighet (PD) basert på egne modeller. Risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, og tapsgrad ved mislighold (LGD) er fastsatt etter sjablongregler i kapitalkravsforskriften.

Ved beregning av kapitalkravet etter IRB-metode for massemarked (personmarked) benyttes egne modeller for beregning av risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, samt tapsgrad gitt mislighold (LGD).

For datterselskapet SpareBank 1 SR-Finans AS er det planer om en senere overgang til IRB-metoden, og porteføljen rapporteres derfor etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering samt billån med salgspant.

Kredittisiko	2007	2008
Stater	Basel 1 ¹⁾	Standardmetoden ⁴⁾
Institusjoner	Basel 1 ¹⁾	Standardmetoden ⁴⁾
Foretak	IRB Grunnleggende ²⁾	IRB Grunnleggende ²⁾
Massemarked	IRB ³⁾	IRB ³⁾
Egenkapitalposisjoner	IRB (enkel risikovekt metode)	IRB (enkel risikovekt metode)
Markedsrisiko	Standardmetoden	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Sjablongmetoden	Sjablongmetoden

Fig. 1.2

¹⁾ I 2007 ble det benyttet overgangsordningen i det nye kapitalregelverket slik at porteføljene ble rapportert etter gammelt kapitaldekningsregelverk (Basel 1).

²⁾ Enkelte mindre porteføljer rapporteres etter standardmetoden inntil videre (leasing, borettslag, lag og foreninger).

³⁾ For massemarked er det kun en IRB-metode tilsvarende Avansert IRB-metode. Enkelte porteføljer rapporteres etter standardmetoden inntil videre (bilpantelån i SpareBank 1 SR-Finans AS og portefølje overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS).

⁴⁾ SpareBank 1 SR-Bank har fått godkjenning til permanent unntak fra IRB-metoden.

SpareBank 1 SR-Bank eier 23,4 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS og 20 prosent av BNbank ASA per 31.12.2008. Porteføljene fra disse to selskapene konsolideres inn i SpareBank 1 SR-Bank sin kapitaldekningsrapportering og rapporteres etter standardmetoden.

SpareBank 1 Boligkreditt AS har søkt om å benytte IRB-metode for kapitaldekningsberegning for massemarkedsporteføljen. Godkjenningen er ventet å foreligge i løpet av 2009.

For beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for markedsrisiko bruker SpareBank 1 SR-Bank standardmetoden.

For beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for operasjonell risiko bruker SpareBank 1 SR-Bank sjablongmetoden. Det innebærer sjablongsatser som prosent av driftsinntektene i forretningsenheten.

2. KONSOLIDERING

Oppstillingen i tabellen "Konsolideringsgrunnlag" viser eventuelle forskjeller i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

SpareBank 1 SR-Bank legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av

den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Gruppen AS.

I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet.

Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike beskrankninger ut over hva som følger av rammelovgivningen og forskriften. Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse to selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Etter det konsernet kjenner til foreligger det ikke privatrettslige beskrankninger som begrenser utbyttebetalinger fra disse selskapene.

Konsolideringsgrunnlag (Beløp i millioner kroner)

Datterselskap	Antall aksjer	Bokført verdi	Stemmerett	Konsolideringsmetode
Selskaper som er fullt konsolidert				
SpareBank 1 SR-Finans AS	334 000	292 479	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 SR-Eiendom AS	150	3 000	100 %	Oppkjøpsmetoden
Westbroker Finans AS	100	0	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Investering AS	3 500	161 847	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forretningservice AS	1 000	125	100 %	Oppkjøpsmetoden
Vågen Eiendomsforvaltning AS	5 000	19 639	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forvaltning ASA	4 000	4 018	67 %	Oppkjøpsmetoden
Sum		481 108		

Konsolideringsmetode er lik for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

Investeringer i Tilknyttede selskaper

Investeringer i tilknyttede selskaper blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet og etter oppkjøpsmetoden i morbanken. Investeringene blir behandlet likt for kapitaldekningsformål bortsett fra konsernets investering på 23,4 % i SpareBank 1 Boligkreditt AS. I konsernets kapitaldekning foretas en forholdsmessig konsolidering.

Investeringer i Felleskontrollert virksomhet

Konsernet har en eierandel på 19,9 % i SpareBank 1 Gruppen AS og en eierandel på 20,0 % i BNbank ASA. Investeringene blir bokført etter egenkapitalmetoden. I konsernet går den bokførte verdien av investeringen i SpareBank 1 Gruppen til fradrag i ansvarlig kapital og i beregningsgrunnlaget i kapitaldekningen. Når det gjelder investeringen i BNbank foretas en forholdsmessig konsolidering i konsernets kapitaldekning. I SpareBank 1 SR-Bank blir investeringene bokført etter oppkjøpsmetoden. Den del av investeringen i SpareBank 1 Gruppens bokførte verdi som overstiger 2 % av SpareBank 1 Gruppens ansvarlige kapital går til fradrag i ansvarlig kapital og beregningsgrunnlaget.

Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	Bokført verdi
SpareBank 1 Midt Norge	14
SpareBank 1 Nord-Norge	7
SR-Pensjonskasse	35
Øvrige finansinstitusjoner	20
Sum	76

3. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK

3.1 Overordnet risiko- og kapitalstyring

Kjernevirksomheten til banknæringen er å oppnå verdiskaping gjennom å ta bevisst risiko. SpareBank 1 SR-Bank bruker derfor betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank støtter opp under konsernets strategiske utvikling og sikrer finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring.
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor den vedtatte forretningsstrategien.
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter.

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikojustert kapital for å kunne dekke uventede tap. Forventet tap er det man statistisk må forvente å tape i en 12 måneders periode. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen i utgangspunktet skal dekke 99,9 prosent av uventede tap. For eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er det valgt et konfidensnivå på 99,5 prosent. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av risikojustert kapital, men det benyttes også kvalitative vurderinger.

Avkastningen på risikojustert kapital er et av de viktigste strategiske resultatmålene i den interne styringen av SpareBank 1 SR-Bank. Dette innebærer at forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten og at det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen.

3.2 Elementer i SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalstyring

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er rammeverket basert på ulike elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer konsernet på. Hovedelementene er beskrevet nedenfor.

Strategisk målilde: Risiko- og kapitalstyringen tar utgangspunkt i konsernets strategiske målilde og forretningsplan.

Organisering og organisasjonskultur: SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å ha en sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. SpareBank 1 SR-Bank har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen. SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av uavhengighet i risikostyring, og ansvaret for risikostyring er derfor fordelt mellom ulike roller i organisasjonen:

Styret i SpareBank 1 SR-Bank har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er tilpasset konsernets mål, strategi og risikoprofil, samt tilfredsstillende myndighetspålagte krav. Konsernets styre fastsetter de overordnede målsettingene som risikoprofil, avkastningsmål og hvordan kapitalen skal fordeles på de ulike forretningsområdene. Styret fastlegger også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet. Styret har vedtatt etikkregler som bidrar til bevisstgjøring og etterlevelse av den etiske standarden som er satt for konsernet.

Administrerende direktør har ansvaret for den overordnede risikostyringen og er dermed ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet. Administrerende direktør er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Lederne av forretnings- og støtteområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikokoesponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til adm. direktør. Avdelingen har ansvaret for vedlikehold og videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikokoesponeringen, og at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter.

Internrevisjonen overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets internrevisjonsfunksjon er outsourcet. Dette bidrar til å sikre uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer til styret.

Internrevisor utarbeider årlig en revisjonsplan som godkjennes av styret. Revisjonsplanen omfatter blant annet revisjonsprosjekter som evaluerer risiko- og kapitalvurderingsprosessen (Pilar II - ICAAP) og IRB- systemet og bruken av dette. IRB-systemet omfatter organisering, prosesser, rutiner, modeller, IT-systemer og kontrollmekanismer som knytter seg til klassifisering og kvantifisering ved bruk av interne modeller for styring og måling av kredittrisiko. På dette grunnlag utarbeider internrevisor en årsrapport om IRB- systemet og anvendelsen av dette til styret i samsvar med kravene i Kapitalkravsforskriften § 48-4 (1).

Internrevisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring blir kontinuerlig gjennomgått i konsernet.

Risiko- og kapitalstyringskomiteen har et overordnet ansvar for oppfølging av konsernets risikoprofil, funding og kapitaldeknings situasjon. Komiteen behandler også utkast til risikostrategier, kapitalallokering, valideringsrapporter og anbefaler nye risikomodeller. Risiko- og kapitalstyringskomiteen er bredt sammensatt med ledende ansatte fra forretningsenhetene og fra risiko- og kapitalstyring.

Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver. Kredittutvalgene gjør i innstillingen en vurdering av låne- og kredittsøknadene

i henhold til gjeldende kredittstrategi, kredittpolitikk, bevilgingsreglement og kredittbehandlingsrutiner. Kredittutvalgene legger spesiell vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foretar en egen selvstendig vurdering av kredittrisiko, der konsekvensene for konsernet av de ulike risikoer blir klarlagt.

Risikoidentifikasjon: Prosessen for risikoidentifikasjon er fremoverskuende og dekker alle vesentlige risikoområder til konsernet.

Risikoanalyse: Det gjennomføres grundige analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og for å vurdere effekten av de etablerte kontroll- og styringstiltakene. For de områder hvor effekten av de etablerte kontroll- og styringstiltakene ikke vurderes som tilfredsstillende implementeres det nye forbedringstiltak.

Risikostyringsstrategier: Risikostyringsstrategiene beskriver hvordan konsernet skal håndtere den enkelte risiko. Strategiene definerer også risikoprofilen gjennom blant annet rammer for forventet tap og risikojustert kapital. Risikostrategiene godkjennes av styret og revideres minimum årlig.

Rapportering og oppfølging: Et viktig element i risikostyringen er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Konsernets overordnede risikoeksponer-

ing og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikoreporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance.

3.3 Risiko- og kapitalvurderingsprosessen (ICAAP)

Risiko- og kapitalvurderingsprosessen i SpareBank 1 SR-Bank er styrets ansvar. Prosessen sikrer at konsernet har en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av risikonivå, og at kapitaldekningen er tilpasset konsernets virksomhet og risikoprofil. Prosessen er fremoverskuende og er basert på betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko.

Hovedelementene i konsernets risiko- og kapitalvurderingsprosess kan fremstilles som følgende:

Risiko- og kapitalvurderingsprosessen tar utgangspunkt i konsernets strategiske målbilde. På grunnlaget av det strategiske målbildet og forretningsplanen utarbeides det en fremskrivning av forventet finansiell utvikling samt fremtidsscenarioer knyttet til et mildt- og et alvorlig økonomisk tilbakeslag over tre år. SpareBank 1 SR-Bank gjennomfører periodisk stress-tester for de mest kritiske risikoområdene som bl.a. kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko. Det gjøres både stresstest av enkeltfaktorer og scenarioanalyser hvor konsernet utsettes for en rekke ulike negative makroøkonomiske hendelser gjennom en periode på flere år.

Formålet med stresstestene er:

- Å vurdere sårbarheten til porteføljer eller hendelser overfor store/ekstreme, men troverdige sjokk.
- Å øke forståelsen av hvordan sjokk virker på konsernets lønnsomhet, fundingsituasjon og kapitaldekning.
- Å identifisere svakheter i konsernets risikostrategier og prosesser som et hjelpemiddel for å utvikle risikoreducerende tiltak og planlegging av kriseberedskap. Det scenarioet som SpareBank 1 SR-Bank legger til grunn i sin finansielle fremskrivning er et kraftig stagflasjonsscenario hvor den økonomiske utviklingen stag-

nerer og inflasjonen øker som følge av ulike negative forstyrrelser på tilbudssiden.

I et slikt scenario vil arbeidsledigheten øke sterkt. Produksjonsgapet vil bli negativt og inflasjonen er antatt å øke til mellom 3 og 4 prosent. Samtidig økes rentenivået til mellom 7 og 8 prosent fordi Norges Bank må bekjempe inflasjonen som er høyere enn det vedtatte målet.

I scenarioet legges det videre til grunn et kraftig fall i eiendomsmarkedet på 50 % over en 3 års periode. Dette er et vesentlig større fall enn fallet som var på begynnelsen på 90-tallet. Aksjemarkedet vil nasjonalt og internasjonalt være urolige, og indeksene vil falle opp mot 70 %.

Resultatene fra analysene evalueres mot de beregnede effektene på konsernets lønnsomhet, likviditetssituasjon og soliditet. På bakgrunn av analysen utarbeides det tiltak og kapitalplaner for å sikre en risiko- og kapitalstyring i tråd med vedtatte målsettinger.

Kjernevirksomheten til banker er å ta risiko, og denne risikoen vil over tid kunne påføre bankene større tap selv om bankene har gode risikostyringsystemer og prosesser. En slik situasjon kan medføre et alvorlig press på drift, kapitaldekning og fundingsituasjon. SpareBank 1 SR-Bank har derfor utarbeidet beredskapsplaner for å i størst mulig grad kunne håndtere slike kriser.

4. INFORMASJON PR. RISIKOGRUPPE

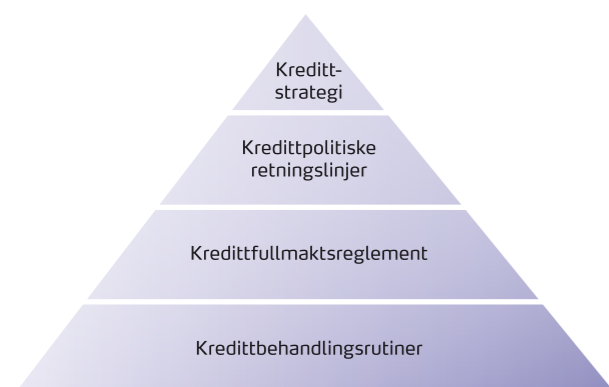
4.1 Risikogrupper (definisjoner)

SpareBank 1 SR-Bank eksponeres for ulike typer risiko, og de viktigste risikogrupperne er:

- **Kredittrisiko:** risikoen for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelsener.
- **Markedsrisiko:** risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
- **Operasjonell risiko:** risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
- **Likviditetsrisiko:** risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader.
- **Eierisiko:** risikoen for at SpareBank 1 SR-Bank blir påført negative resultater fra eier poster i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SR-Bank har en vesentlig eierandel og innflytelse.
- **Forretningsrisiko:** risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold, som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer.
- **Omdømme risiko:** risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjemarked og myndigheter.
- **Strategisk risiko:** risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsinger.
- **Compliance risiko:** risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

4.2 Kredittrisiko

4.2.1 Styling og kontroll

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets overordnede kredittstrategi, og rammeverket for kredittgivning er fremstilt i figuren nedenfor.

Konsernets kredittstrategi fokuserer på risikosensitive rammer som er satt sammen slik at de på en mest mulig hensiktsmessig og effektiv måte bidrar til å styre konsernets risikoprofil på kredittområdet. Dette gjøres i første rekke ved å knytte rammene opp til henholdsvis forventet tap, risikojustert kapital og misligholdssannsynlighet.

Det er vedtatt en overordnet strategisk ramme om at maksimalt 45 prosent av porteføljen i morbank (inkl. SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS) kan være eksponering mot bedriftsmarkedssegmentet.

Kredittstrategien skal også sikre at SpareBank 1 SR-Bank tar en forsvarlig konsentrasjonsrisiko. Konsentrasjonsrisiko kan beskrives som faren for tap som følge av konsentrasjon mot en enkelt kunde, bransje eller geografisk område. Konsernet har et særskilt fokus på konsentrasjonsrisiko knyttet til eksponeringen mot store enkeltkunder og mot enkeltbransjer.

De kredittstrategiske rammene setter begrensninger knyttet til engasjementstørrelse, bransjeeksponering og andel av eksponeringen i høy og høyeste risiko. De mest sentrale risikostrategiske rammene for å sikre en forsvarlig konsentrasjonsrisiko er:

- Maksimalt kreditttap på en enkelt kunde (hensyntatt realisasjonsverdi sikkerheter) er 425 mill. kr
- Maksimal andel av risikojustert kapital mot enkeltkunder med tapspotensiale (hensyntatt realisasjonsverdi sikkerheter) større enn 100 mill kroner er 1,5 mrd kroner (tilsvarende 22 prosent av totalt risikojustert kapital)
- Maksimal andel av total risikojustert kapital mot kunder i bransjen utleie av egen fast eiendom er 13 prosent.
- Andel av total risikojustert kapital mot kunder i andre bransjer er 7,5 prosent
- Andel av total risikojustert kapital mot kunder klassifisert som høy og høyeste risiko er 13,5 prosent.

Alle de overnevnte rammene ligger innenfor de rammer som "Forskrift om store engasjementer" fastsetter.

Konsernets kredittpolitiske retningslinjer legger overordnede føringer for finansiering av enkeltengasjementer. Retningslinjene er dels generelle og dels knyttet til konkrete finansieringsområder. Eksempelvis settes det ved finansiering av eiendomsengasjementer minimumskrav til henholdsvis egenkapital, forhåndssalg på boligprosjekter og finansieringsgrad i forhold til leieinntekter på eiendom for utleie.

Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinngivelser, men delegerer innen visse rammer kredittfullmaktene til administrerende direktør, som igjen kan viderelegere disse innenfor egne fullmakter. De delegerte kredittfullmaktene er knyttet opp mot et engasjements forventede tap og dets misligholdssannsynlighet.

Konsernets kredittbehandlingsrutiner fastsettes av ansvarlig konserndirektør, og revideres løpende. Kredittbehandlingsrutinene regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning.

Konsernets risikoeksponering følges opp ved hjelp av konsernets porteføljestyringsystem. Systemet inneholder informasjon som gir en effektiv oppfølging av risikoprofilen og styring av porteføljen. Det foretas en månedelig oppdatering av porteføljeinformasjonen ved

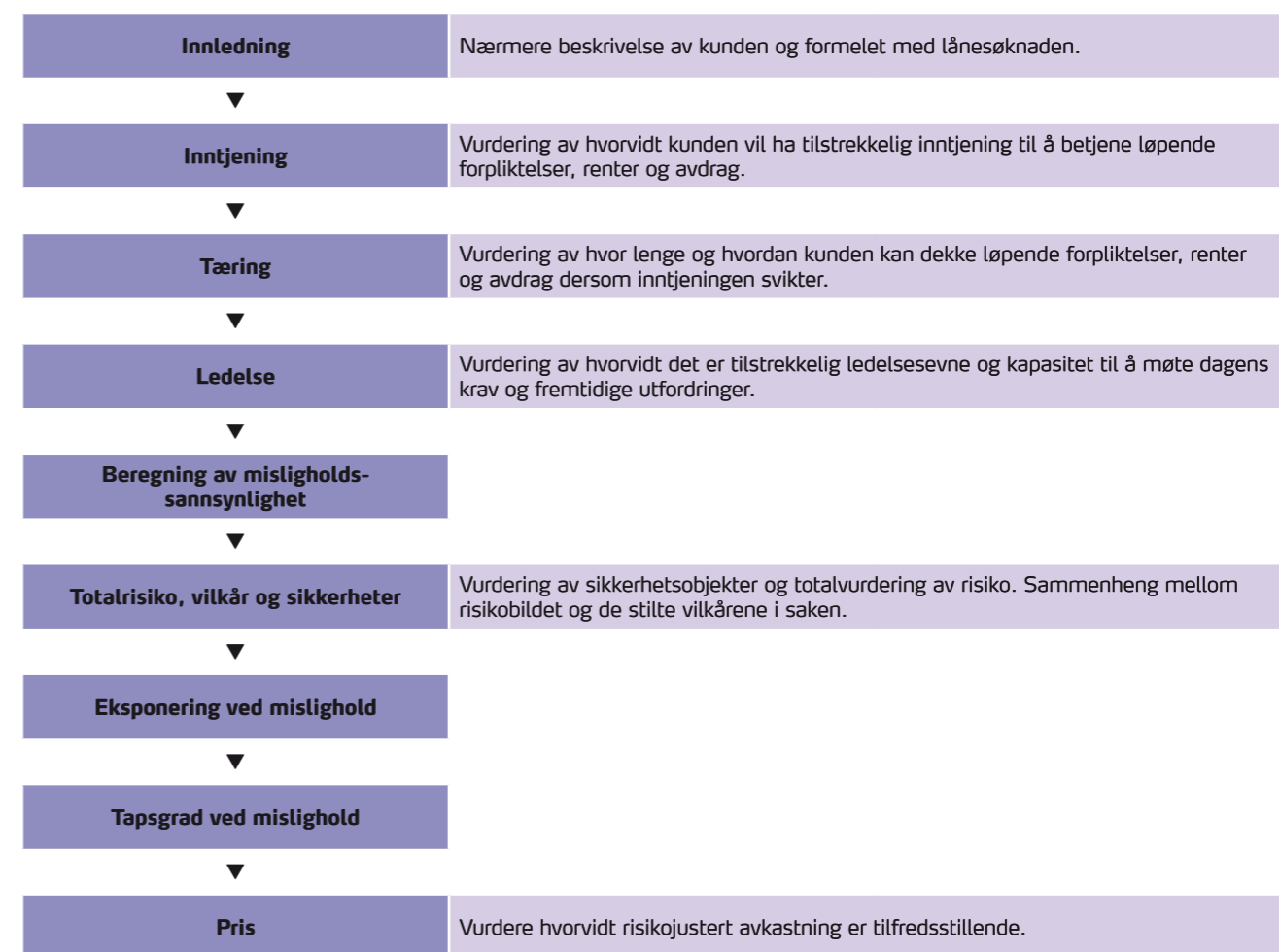
hjelp av interne og eksterne kundedata. Den risikomesige utviklingen i porteføljene følges opp med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap, risikojustert kapital, risikojustert avkastning og kapitaldekning.

4.2.2 Modellbeskrivelse og anvendelse

I figuren nedenfor beskrives konsernets overordnede kredittvurderingskonsept.

Konsernet bruker risikomodeller for risikoklassifisering, risikoprisering og porteføljestyring. Risikomodellene er basert på tre hovedkomponenter:

1. Sannsynlighet for mislighold: Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold

i løpet av en 12 måneders periode. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall, samt på grunnlag av ikke finansielle kriterier som atferd og alder. Beregningene er basert på et langsiktig snitt gjennom en konjunktursyklus. For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni misligholdsklasser (A – I). I tillegg har konsernet to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/feller nedskrevne engasjement.

Et engasjement anses som misligholdt dersom et av de følgende kriteriene er oppfylt:

- Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over 1.000 kroner
- Banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser.

2. Eksponering ved mislighold: Dette er en beregnet størrelse som angir konsernets eksponering mot kunden ved mislighold. Denne eksponeringen består av henholdsvis utlånsvolum, garantier og innvilgede, men ikke trukne rammer. Garantier og innvilgede, men ikke trukne rammer på bedriftsmarkedet multipliseres med en konverteringsfaktor på 75 %. For personmarkedet blir innvilgede, men ikke trukne rammer multiplisert med en konverteringsfaktor på 100 %.

3. Tapsgrad ved mislighold: Dette er en vurdering av hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Det benyttes sju klasser (1 – 7) for klassifisering i henhold til tapsgrad ved mislighold. For massemarkedet tar vurderingen hensyn til verdien av de sikkerhetene kundene har avgitt, og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. Dette oppnås ved å enten benytte meglertakst/takst, verdiestimer fra Eiendomsverdi eller uavhengig egenvurdering. Bruk av verdiestimer fra Eiendomsverdi kan i henhold til interne rutiner benyttes dersom eiendommen ligger i et velfungerende boligmarked og det er liten grad av usikkerhet i verdiestimatet. I massemarkedet tas det i begrenset grad sikkerhet i andre objekter enn eiendom. Ved beregning av minimum regulatorisk kapital for bedriftsmarkedet (stater, institusjoner og foretak) benyttes faktorer fastsatt av myndighetene.

Engasjementenes misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold danner grunnlaget for beregning av hvert enkelt engasjements forventede tap og dermed klassifisering i fem ulike risikogrupper (laveste til høyeste).

SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å prise risiko, og måler derfor risikojustert avkastning i forbindelse med kredittinnvilgelse og oppfølging. Risikoprisingsmodellen tar utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som i konsernets risikoklassifiseringssystem, og disse komponentene danner grunnlaget for beregning av avkastning på risikojustert kapital på det enkelte engasjement.

Konsernet driver kontinuerlig videreutvikling og etterprøving av risikostyringssystemet for å sikre at dette holder en god kvalitet over tid. Dette arbeidet kan deles inn i to hovedområder:

Kvantitativ validering: Den kvantitative valideringen skal sikre at de benyttede estimer for misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold holder en tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres analyser som vurderer modellenes evne til å rangere engasjementene etter risiko (diskrimineringssevne) og evnen til å fastsette riktig nivå på risikoparameterne. I tillegg analyseres stabiliteten i modellenes estimer. Den kvantitative valideringen vil i enkelte tilfeller suppleres med mer kvalitative vurderinger dersom tilfanget av statistiske data er begrenset.

Anvendelse: Systemet for styring og måling av kredittrisiko etterprøves for å kunne vurdere om det er godt integrert i organisasjonen og i konsernets risikostyring og beslutningstaking.

Risikoparametrene i IRB-systemet benyttes også ved beregning av nedskrivningsbehov både på individuelle utlån og på grupper av utlån. Et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, dersom det foreligger objektive bevis på at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring av utlån, og den tapshendelsen reduserer utlånets estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med effektive rente. På grupper av utlån gjøres dette ved å identifisere utviklingen i den beregnede misligholdssannsynlighet (PD) fra innvilgelse og fram til aktuell måleperiode, der negativ utvikling tilsier økt forventet tap (økt nedskrivningsbehov) mens positiv utvikling tilsier redusert forventet tap (redusert nedskrivningsbehov).

4.2.3 Porteføljeinformasjon basert på regulatoriske beregninger

Av de påfølgende tabeller fremgår oversikt over bankens engasjementer i relasjon til kredittrisiko

Kredittrisiko - generelt om kredittrisiko, mislighold og verdifall (tall i mill kr)

Samlet engasjementsbeløp, definert som brutto utlån til kunder + garantier + ubenyttet kreditt i konsernet, etter eventuell nedskrivning og uten hensyn til eventuell sikkerhetsstillelse og engasjementenes gjennomsnittlige størrelse i løpet av perioden, oppdelt i engasjementstyper

Engasjementstype	Engasjementsbeløp pr 31.12.08	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp i 2008
Foretak	61 430	56 792
Massemarked	57 717	58 415
Brutto engasjement kunder	119 147	115 207
Individuelle nedskrivninger	-345	-221
Nedskrivning på grupper av utlån	-229	-179
Nedskrivning garantier	-4	-5
Netto engasjement kunder	118 569	114 802
Stater (Norges Bank)	6 744	4 572
Institusjoner	1 416	2 386
Sum engasjementsbeløp	126 729	121 760

Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på signifikante geografiske områder før fradrag for nedskrivninger.

Engasjementstype	Rogaland	Agder-fylkene	Hordaland	Øvrige	Sum
Brutto utlån til kunder	76 666	9 332	6 335	7 297	99 630
Ubenyttet kreditt	11 135	1 319	893	996	14 343
Garantier	4 399	389	115	271	5 174
Sum brutto engasjement kunder	92 200	11 040	7 343	8 564	119 147

Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på signifikante bransjer før fradrag for nedskrivninger.

Engasjementstype	Utlån	Ubenyttet kreditt	Garantier	Sum
Jordbruk/skogbruk	2 951	610	6	3 567
Fiske/fiskeoppdrett	764	16	0	780
Bergverksdrift/utvinning	2 320	694	271	3 285
Industri	4 064	1 020	1 432	6 516
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	2 377	1 681	1 469	5 527
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	2 999	597	260	3 856
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	7 550	176	441	8 167
Eiendomsdrift	20 263	1 856	625	22 744
Tjenesteytende virksomhet	4 195	926	587	5 708
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	479	774	27	1 280
Ufordelt (merverdi fastrente utlån)	139	-139	0	0
Sum foretak	48 101	8 211	5 118	61 430
Massemarked	51 529	6 132	56	57 717
Sum brutto engasjement kunder	99 630	14 343	5 174	119 147

Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt etter gjenstående løpetid.

Engasjementstyper	På forespørsel	<1 år	1-5 år	over 5 år	Sum
Brutto utlån kunder	39 500	6 624	9 424	44 082	99 630
Ubenyttet kreditt	14 343				14 343
Garantier		1 066	867	3 241	5 174
Sum brutto engasjement kunder	53 843	7 690	10 291	47 323	119 147
Stater (Norges Bank)	6 744				6 744
Institusjoner	67	1 119	223	7	1 416

Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter signifikante bransjer.

Bransje	Samlet engasjementsbeløp			Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden
	Engasjementer med verdifall	Forfalte engasjementer	Verdiendringer og nedskrivninger	
Jordbruk/skogbruk	4	26	2	0
Fiske/fiskeoppdrett	4	0	1	1
Bergverksdrift/utvinning	0	0	0	0
Industri	627	3	62	54
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	15	11	12	16
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	83	4	63	57
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	16	6	7	1
Eiendomsdrift	165	85	45	40
Tjenesteytende virksomhet	239	74	108	95
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	0	0		0
Sum foretak	1 153	209	300	264
Overført fra nedskrivning på grupper av utlån				98
Massemarked	111	139	49	24
Sum	1 264	348	349	386

Faktiske tap pr. misligholdsklasse i perioden.

Misligholdsklasse		2008	2007	2006
A	(0,00-0,10 %)	0	0	0
B	(0,10-0,25 %)	0	0	0
C	(0,25-0,50 %)	0	0	0
D	(0,50-0,75 %)	0	0	0
E	(0,75-1,25 %)	0	0	0
F	(1,25-2,50 %)	0	0	0
G	(2,50-5,00 %)	0	0	0
H	(5,00-10,00 %)	0	0	0
I	10,00 -	0	0	0
J		0	0	0
K		386	10	-92
Sum		386	10	-92

Kreditrisiko - generelt om kreditrisiko, mislighold og verdifall - forts.

Separat angivelse av de samlede engasjementsbeløp med verdifall og misligholdte engasjementer fordelt på signifikante geografiske områder, herunder samlede verdiendringer og nedskrivninger:

Geografiske områder	Samlet engasjementsbeløp		
	Samlet engasjementsbeløp	Misligholdte engasjementer	Samlede verdiendringer og nedskrivninger
Rogaland	1 022	258	264
Agder-fylkene	210	60	69
Hordaland	22	22	8
Øvrige	10	8	8
Sum	1 264	348	349

Avstemming av endringer i henholdsvis verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall.

Type verdiendring og nedskrivning	Inngående balanse pr. 01.01.08	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra anslått tap	Utgående balanse pr. 31.12.08
Individuelle nedskrivninger	98	65	312	345
Nedskrivninger på grupper av utlån	131		98	229
Spesiferte tapsavsetninger garantier	7	3	0	4
Sum	236	68	410	578

Kreditrisiko - generelt om kreditrisiko, mislighold og verdifall - forts.

Fordeling på misligholdsklasser der IRB-metoden benyttes.

Engasjementskategori	Misligholdsklasse	Samlet EAD	Samlet ubenyttet ramme	Gjennomsnittlig risikovekt	"Gjennomsnittlig tap gitt mislighold"	"Gjennomsnittlig konverteringsfaktor"
Foretak	A	130	41	0,13	0,45	0,47
	B	1 698	866	0,52	0,45	0,86
	C	9 133	2 513	0,64	0,45	0,91
	D	10 517	2 066	0,76	0,45	0,91
	E	6 833	765	0,52	0,45	0,56
	F	9 666	985	0,72	0,45	0,64
	G	4 913	634	0,72	0,45	0,58
	H	3 050	164	1,04	0,45	0,54
	I	908	61	1,56	0,45	0,71
	J	140	6	0,00	0,45	0,48
	K	279	11	0,00	0,45	0,58
Sum Foretak		47 267	8 112			
Massemarked	A	5 343	2 057	0,01	0,10	1,00
	B	11 449	1 442	0,05	0,11	1,00
	C	10 950	1 165	0,08	0,11	1,00
	D	8 397	771	0,10	0,10	1,00
	E	11 954	831	0,14	0,11	1,00
	F	8 582	404	0,21	0,12	1,00
	G	2 011	67	0,34	0,14	1,00
	H	736	29	0,41	0,12	1,00
	I	759	8	0,64	0,13	1,00
	J	27	0	0,05	0,19	1,00
	K	168	0	0,89	0,27	1,00
Sum massemarked		60 376	6 774			

Sammenligning av risikoparametrene med faktisk utfall

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig estimert og faktisk mislighold (ikke volumjustert) for porteføljen for perioden 2005-2008. Volumjustert mislighold i perioden ligger vesentlig lavere både for estimert mislighold og faktisk mislighold.

Portefølje	Estimert mislighold	Faktisk mislighold
Massemarked med pant i fast eiendom	0,93 %	0,23 %
Øvrig massemarked	2,39 %	1,83 %
Foretak	2,24 %	1,44 %

Tabellen viser at faktisk uvektet mislighold er vesentlig lavere enn estimert mislighold i perioden. Dette skyldes at misligholdsestimatene er kalibrert inn mot et misligholdsnivå som skal representere misligholdsnivået gjennom en konjunktursyklus. Perioden 2005-2008 representerer år med lavt mislighold som følge av en periode med høykonjunktur.

Tabellen nedenfor viser estimert og faktisk tap gitt mislighold.

Portefølje	Estimert tapsgrad	Faktisk tapsgrad
Massemarked med pant i fast eiendom	10,00 %	11,32 %
Øvrig massemarked	48,60 %	48,90 %

Ved validering av modellen for tap gitt mislighold, er det nødvendig med en realisasjonsperiode. Valideringen er derfor knyttet til realisasjoner i perioden 2000-2006. Analysen viser at faktisk tapsgrad på eiendom har vært 11,3 prosent mot estimert 10,0 prosent. For øvrig massemarked er faktisk tapsgrad 48,9 prosent mot en estimert tapsgrad på 48,6 prosent.

Konverteringsfaktoren for forventet eksponering ved mislighold er i massemarkedet satt til 1 både for nedbetaling-slån og rammelån. For rammelån vil dette si at forventet eksponering ved mislighold settes lik rammens størrelse.

Samlet engasjementsbeløp og andelen som er sikret med pant, fordelt på engasjementskategorier (IRB).

Engasjementskategori	Engasjementsbeløp	Herav sikret med pant i fast eiendom 1)	Herav sikret med annet pant/sikkerhet 1)	Herav usikret 1)	
Massemarked	Engasjementer med pant i fast eiendom	55 342	84 %	14 %	2 %
	Massemarked SMB	3 641	77 %	18 %	5 %
	Øvrige massemarkedsengasjementer	1 409	3 %		
Sum	60 392				

1) Andel er totalt engasjement med slik sikkerhetsstillelse i forhold til totalt engasjement for gjeldne engasjementskategorier.

2) Et engasjement på en massemarkedskunde der realisasjonsverdi av boligen vurderes lavere enn 30 prosent av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med fast eiendom, men som øvrig massemarked.

SpareBank 1 SR-Bank har ingen sikkerhetsstillelser som medfører redusert engasjementsbeløp. For foretak hensyntas ikke sikkerhetsstillelse i LGD beregningen. Her benyttes myndighetsfastsatte LGD-faktorer. Av den grunn fremgår ingen opplisting av slike engasjementer i ovenstående tabell.

Samlet EAD pr. underkategori for spesialisert långiving under sjablongmetoden.

	Prosjekt-finansiering	Objekt-finansiering	Vare-finansiering	Inntekts-genererende eiendom	Samlet EAD for spesialisert långiving
EAD					

De faktiske verdiendringene for den enkelte engasjementskategori og utvikling fra tidligere perioder (IRB):

Engasjementskategori	"Verdi endring i 2008 (i %)"	"Verdi endring i 2007 (i %)"	Verdi 31.12.07	"Verdi endring i 2007 (i %)"	Verdi 31.12.06	"Verdi endring i 2006 (i %)"	Verdi 31.12.05
Massemarkedsengasjementer	60 392	1,3 %	59 626	5,0 %	56 769	20,2 %	47 242
-herav massemarked SMB	3 641	22,8 %	2 965	9,5 %	2 708	8,7 %	2 491
-herav massemarked personer eiendom	55 342	0,0 %	55 323	5,0 %	52 692	21,8 %	43 262
-herav massemarked personer øvrig	1 409	5,3 %	1 338	-2,3 %	1 369	-8,1 %	1 489
Foretak	20 216	35,1 %	14 965	6,1 %	14 098	84,3 %	7 649
Spesialisert långiving	32 765	23,8 %	26 474	37,6 %	19 234	60,1 %	12 010
Sum	113 373	12,2 %	101 065	12,2 %	90 101	34,7 %	66 901

Tall for 2006 er basert på parallellrapportering for dette året.

4.2.4 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Av tabellen under fremgår minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittisiko fordelt på engasjementskategorier og underkategorier.

Kategori	Underkategori	Kommentar	Engasjement	Engasjement EAD	Minimumskrav til ansvarlig kapital Konsolidert
Foretak	Spesialiserte foretak		32 765	30 398	2 299
	Øvrige foretak		20 216	18 176	1 368
Massemarkeds	Massemarked SMB		3 642	3 638	32
	Massemarked personer		55 343	55 333	516
	Massemarked øvrig		1 409	1 405	48
Minimumskrav kredittisiko IRB			113 375	108 950	4 263
Stater			7 858		3
Institusjoner			17 338		285
Foretak			7 009		430
Massemarked			18 800		815
Øvrige eiendeler			2 793		198
Minimumskrav standardmetoden			53 798		1 731
Immaterielle eiendeler					23
Fradrag					-90
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital knyttet til kredittisiko					5 927

4.2.5 Risikostjert kapital

Konsernet bruker de samme risikomodellene ved beregning av risikostjert kapital som ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital. Det er imidlertid noen forskjeller, og hovedforskjellene er beskrevet nedenfor.

Ved beregning av risikostjert kapital for kredittisiko for bedriftsmarkedet (stater, institusjoner og foretak) beregnes risikoparameteren Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD) basert på interne modeller. Vurderingen tar hensyn til verdien av underliggende sikkerheter, og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilt sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. SpareBank 1 SR-Bank sine interne estimer for Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD) er lavere enn de myndighetsfastsatte sjablongverdiene.

Beregningene av risikostjert kapital tar også hensyn konsentrasjonsrisikoen i porteføljen.

Risikostjert kapital for kredittisiko er totalt beregnet til 4,9 mrd kr., og inkluderer følgende hovedområder:

- Personmarkedet/bedriftsmarkedet
- Morbank
- SpareBank 1 SR-Finans
- SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje overført til SpareBank 1 Boligkreditt
- SpareBank 1 SR-Bank sin andel av kredittisikoen i porteføljen til BNbank ASA
- Obligasjonsporteføljen
- Konsentrasjonsrisiko store engasjement

4.3 Markedsrisiko

4.3.1 Styling og kontroll

Markedsrisiko i SpareBank 1 SR-Bank relateres i all hovedsak til konsernets langsiktige investeringer i verdipapirer. I tillegg har konsernet en viss eksponering for markedsrisiko fra handelsaktiviteter i rente- og valutamarkedene, samt fra aktiviteter som understøtter ordinær innlåns- og utlånsvirksomhet. Konsernets markedsrisiko måles og overvåkes på bakgrunn av rammer som fornyes og vurderes av styret minimum årlig. Størrelsen på rammene fastsettes på bakgrunn av stresstester og analyser av negative markedsbevegelser. Konsernets eksponering overfor markedsrisiko er moderat.

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Konsernets renterisiko reguleres av rammer for maksimal verdiendring ved en endring i rentenivået på én prosent. Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort og konsernets renterisiko er lav.

Valutakursrisiko er risikoen for tap ved endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valuta hvor konsernet har eksponering. Valutakursrisikoen reguleres av nominelle rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i en enkeltvaluta. Omfanget av konsernets handelsaktiviteter i valuta er beskjedent og valutakursrisikoen vurderes som moderat.

Kursrisiko knyttet til verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på konsernets obligasjoner, sertifikater og egenkapitalinstrumenter. I løpet av 2008 økte konsernet beholdningen av likvide eiendeler i form av obligasjoner som kvalifiserer for låneadgang i Norges Bank med 3,6 milliarder kroner. 1,6 milliarder av disse knyttes til en obligasjon med fortrinnsrett benyttet i Finansdepartementets bytteordning. I kvantifisering av risiko knyttet til verdifall på likviditetsporteføljen skiller SpareBank 1 SR-Bank mellom systematisk risiko (markedsrisiko) og usystematisk risiko (misligholdsrisiko). Misligholdsrisiko forbundet med nevnte portefølje kvantifiseres som kredittisiko. I oktober 2008 vedtok SpareBank 1 SR-Bank å reklassifisere deler av likviditetsreserven til kategoriene "holde til forfall" og "lån og fordringer". De obligasjoner som ble reklassifisert regnskapsføres ikke lenger til virkelig verdi og er derfor ikke lenger regnskapsmessig utsatt for markedsrisiko. Konsernets risikoeksponering mot denne formen for risiko er regulert gjennom rammer for maksimale investeringer i de ulike porteføljene.

Tabellen nedenfor illustrerer den resultatmessige effekten av en stresstest gjennomført i forbindelse med den årlige gjennomgangen av konsernets rammer for markedsrisiko.

Hovedramme	Markedssjokk	Estimert resultat-effekt i mill kroner
Valuta	10 % endring	15,0
Renter	1 % parallellskift	30,0
BmB/SparX	20 % verdifall	10,0
Aksjer	30 % verdifall	87,0
Egenbeholdning eiendomssyndikater	50 % verdifall	12,5
Ferdigstilling av eiendomssyndikater	40 % verdifall	80,0
Obligasjoner	2 % verdifall	170,0
Garantier	30 % verdifall	30,0

I den interne oppfølgingen og risikomålingen av markedsrisiko benytter SpareBank 1 SR-Bank også en modell basert på Value at Risk (VaR) prinsippet. VaR-modellen er et viktig verktøy i forbindelse med intern rammestyling og kapitalallokering. Modellen er under testing og benyttes foreløpig ikke i den daglige styringen av markedsrisiko.

4.3.2 Porteføljeinformasjon

Nedenforstående tabell gir opplysninger om investeringer (egenkapitalposisjoner utenfor handelsportefølje) fordelt etter formål.

Formål	Investering	Beløp
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	Austevoll Seafood	1
	Grieg Seafood	0
	Kverneland	0
	Roxar	7
	Sparebanken Vest	1
	Borea Opportunity II	5
	Hitec Vision Private Equity III	7
	Hitec Vision Private Equity IV	29
	Marin Forvaltning	0
	Marin Vekst II	4
	Mikro A	1
	Optimarin	8
	Oslo Børs VPS Holding	3
	Progressus	6
	Proserv	9
	RPT Gass	8
	SR Feeder	1
	Viking Venture II	3
	Øvrige finansielle investeringer	22
	Sum finansielle investeringer til virkelig verdi over resultatet	
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	Nordito	92
Strategiske investeringer til tilgjengelig for salg	Øvrige strategiske investeringer	2
Sum		209

Aksjer og andeler klassifiseres som enten til virkelig verdi over resultatet eller tilgjengelig for salg. Endring i virkelig verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra finansielle investeringer.

Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap.

Type investering	Bokført verdi	Virkelig verdi	Samlede realiserte gevinster eller tap i 2008	Urealiserte gevinster eller tap i 2008	Beløp medregnet i kjernekapital eller tilleggskapital
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	115	115	38	-50	0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	92	92	0	-35	0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	2	2	0	-1	1
Sum	209	209	38	-86	1

Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer:

Type	Verdi 2008	Verdi 2007
Unotert	197	233
Omsatt på børs	9	29
Øvrige	2	9
Sum	209	271

Oversikt over motpartsrisiko for derivater mv. utenfor handelsporteføljen.

Type derivat	Nominell verdi	Virkelig verdi	Engasjementsbeløp	Minimumskrav til ansvarlig kapital 1)
Valutaterminer (forwards)	7 382	479	302	24
Valutabytteavtaler (swaps)	26 111	946	360	29
Valutaopsjoner	0	0		
Sum valutainstrumenter i handelsportefølje	33 493	1 425	662	53
Rentebytteavtaler (swaps)	53 094	1 967	754	60
Ikke-standardiserte kontrakter	0	0	0	0
Sum renteinstrumenter i handelsportefølje	53 094	1 967	754	60
Rentebytteavtaler (swaps)	16 973	1 456	310	25
Sum renteinstrumenter utenfor handelsportefølje	16 973	1 456	310	25
Kredittderivater	0	0	0	0
Sum	103 560	4 848	1 726	138

1) Minimumskravet til ansvarlig kapital beregnes i sin helhet etter standardmetoden.

Sensitivitet på netto rentekost i millioner kroner	31-12-08
NOK	30
EUR	2
USD	1

"Renterisiko oppstår ved at konsernet kan ha ulik rentebindingstid på sine eiendeler og forpliktelser. Handelsaktivitetene knyttet til omsetning av renteinstrumenter skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter.

Konsernets overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved renteendring på ett prosentpoeng. Maksimalt tap skal samlet ikke overstige 30 mill kroner på kronebalansen, og innenfor hvert løpetidsbånd (0-3 mnd, 3-6 mnd, 6-12 mnd, 1-2 år, osv.) skal maksimalt tap ikke overstige 15 mill kroner. Maksimalt nettotap knyttet til renterisiko på valutabalansen er 8 mill kroner. Ingen enkeltvaluta kan ha høyere renterisiko enn 5 mill kroner."

4.3.3 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Minimumskravet til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjonsrisiko, motpartsrisiko, oppgjøringsrisiko, valutarisiko og varerisiko.

Minimumskravet til ansvarlig kapital	Konsolidert 2008	Konsolidert 2007
Posisjonsrisiko	240	196
- Herav egenkapitalinstrumenter	50	38
- Herav gjeldsinstrumenter markedsportefølje	101	158
- Herav gjeldsinstrumenter bankportefølje	89	0
Motpartsrisiko (derivater i handelsporteføljen)	138	32
- Herav derivater i handelsportefølje	25	28
- Herav derivater utenfor handelsportefølje	113	4
Valutarisiko	0	2
Sum	378	230

4.3.4 Risikojustert kapital

Risikojustert kapital beregnes etter Value at Risk (VaR) prinsippet. Det beregnes risikojustert kapital for rente-, valuta- og verdipapirrisiko for SpareBank 1 SR-Bank, og måling av risikojustert kapital er således et viktig verktøy i forbindelse med intern rammestyring og kapitalallokering. Modellen er under testing og benyttes foreløpig ikke i den daglige styringen av markedsrisiko.

Beregningene av risikojustert kapital avviker ikke bare modellmessig, men også til en viss grad porteføljemessig fra de regulatoriske kapitalberegningene. Dette kommer av det faktum at de interne beregningene av risikojustert kapital inkluderer renterisiko utenfor handelsporteføljen, hvilket ikke er underlagt standardmetodens minimumskrav til kapital.

Risikoaktivitetene knyttet til handel i valuta, renter og verdipapirer vil skje innenfor de til enhver tid vedtatte rammer, fullmakter og kredittlinjer på motparter. SpareBank 1 SR-Bank har moderat renterisiko, og tar i svært begrenset omfang aktivt renterisiko i forbindelse med handelsaktivitetene. Virksomhetens inntekter skal i størst mulig grad skapes i form av kundemarginer. Dette for å oppnå størst mulig stabilitet og sikkerhet i inntjeningen. I den løpende oppfølgingen av konsernets risiko skilles det derfor ikke mellom renterisiko i og utenfor handelsporteføljen.

Risikojustert kapital for markedsrisiko er totalt beregnet til 434 mill. kr., og inkluderer følgende hovedområder:

- Renter
- Valuta
- Egenkapitalposisjoner
- Spread obligasjoner og sertifikater (handelsportefølje)

4.4 Operasjonell risiko

4.4.1 Styring og kontroll

Risikostrategien for operasjonell risiko fastsettes minimum årlig av styret. Risikostrategien setter rammer for forventet tap og risikojustert kapital. Konsernet har en effektiv risikostyring og overvåking for å sikre at hendelser forårsaket av operasjonell risiko ikke skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Konsernets rammeverk for styring av operasjonell risiko bygger på internasjonalt anerkjente rammeverk for risikostyring (CoSo/CobiT). I konsernets prosess for identifisering, kvantifisering og styring av operasjonell risiko inngår også bruk av tapsdata, uønskede hendelser og ekspertvurderinger. I konsernets risikoreducerende tiltak

inngår rutine- og prosessbeskrivelser, arbeidsdeling, elektroniske og manuelle kontroller, forsikring, outsourcing og beredskaps- og katastrofeplaner. Sannsynlighetsforebyggende tiltak skal prioriteres foran konsekvensreducerende tiltak.

De enkelte forretnings- og ansvarsområdene har ansvaret for den daglige oppfølging og overvåking av operasjonell risiko.

Det gjennomføres årlig en bekreftelse av risikostyring der ledende personale i konsernet rapporterer oppover i organisasjonen om i hvilken grad risikostyringen er gjennomført i samsvar med vedtatt risikostrategi, policy og etablerte kontroll- og styringstiltak. Lederbekreftelsen er et verktøy for løpende å kunne identifisere problemområder, og gi konsernets ledelse bedre forståelse av positive sider og svakheter i risikostyringen. Dette vil sikre at ledelsen er bedre i stand til å allokere ressurser til de rette forbedringstiltakene.

Konsernet har en egen database for rapportering og oppfølging av uønskede hendelser. Alle operasjonelle hendelser som potensielt kan medføre tap eller der tap har oppstått, skal registreres i basen og forbedringstiltak skal vurderes og iverksettes der dette finnes hensiktsmessig. Konsernet arbeider kontinuerlig med forbedring av rapporteringskulturen slik at man i størst mulig grad skal klare å fange opp alle vesentlige hendelser som inntreffer.

Konsernet har stort fokus på kontinuerlig forbedring av kvalitetssikringsprosessen for nye produkter. SpareBank 1 SR-Bank har i 2008 videreutviklet denne prosessen og innført bl.a. nye risikomodeller og rutiner. Det er også etablert en egen godkjennelseskomité for å sikre en bred vurdering av alle reelle aspekter ved utvikling av nye produkter. Den operasjonelle risikoen er generelt økende i samfunnet og SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å øke kompetansen på dette området i samarbeid med det akademiske miljøet. Konsernet bevilget derfor midler til et professorat innenfor operasjonell risiko ved Universitet i Stavanger i 2006. I forlengelsen av dette arbeidet tok konsernet og Universitetet i Stavanger et initiativ til et FoU-prosjekt i samarbeid med SpareBank 1-alliansen og DnB NOR. Formålet med prosjektet er å etablere Norge og bankene som et faglig tyngdepunkt i Europa innenfor styring av operasjonell risiko. Prosjektet skal også utvikle et verktøy for styring av operasjonell risiko som kvalifiserer til bruk av avansert metode (AMA) for beregning av det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for operasjonell risiko.

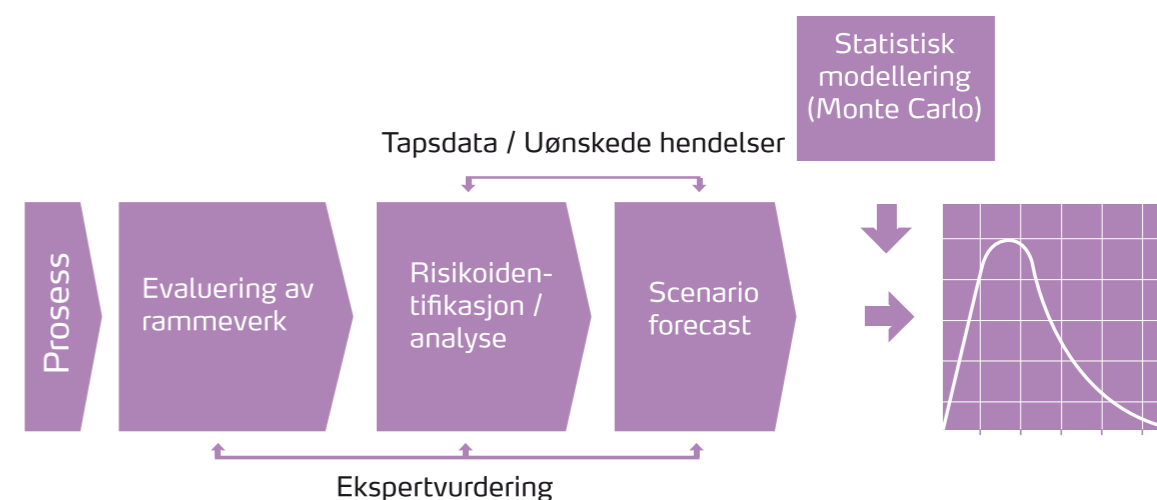
4.4.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko etter sjablongmetoden:

	Konsolidert	Eiendoms-Megler 1	SR Finans	SR Forvaltning
Forretningsområde				
Banktjenester for massemarkeds kunder	183	27	0	6
Banktjenester for bedriftskunder	86	0	10	0
Betaling og oppgjørstjenester	37	0	0	0
Sum	306	27	10	6

4.4.3 Risikojustert kapital

Figuren nedenfor viser konsernets prosess for kvantifisering av risikojustert kapital for operasjonell risiko. I denne prosessen inngår bruk av eksterne og interne data, ekspertvurderinger og evaluering av rammeverk. For å beregne konsernets risikoeksponering for operasjonell risiko benyttes scenarioanalyser og statistisk modellering.

Prosess for styring og kvalifisering av operasjonell risiko

Risikojustert kapital for operasjonell risiko er totalt beregnet til 360 mill. kr., og inkluderer følgende hovedområder:

- Forretnings-/og støtteprosesser i morbank og datterselskaper
- Andel (tilsvarende eierandel) av operasjonell risiko i SpareBank 1 Boligkreditt
- Andel (tilsvarende eierandel) av operasjonell risiko i BNbank ASA

4.5 Likviditetsrisiko

4.5.1 Styring og kontroll

Styringen av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. I likviditetsstrategien for 2008 vedtok styret å endre målformuleringen for likviditetsstyring i en mer konservativ retning. Endringen innebar blant annet et vedtak om å øke konsernets portefølje av likvide eiendeler som kvalifiserer for låneadgang i Norges Bank, samt øke andelen innlån med løpetid over 5 år.

Konsernet har utarbeidet en beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. SpareBank 1 SR-Bank har også utviklet en stresstestmodell som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten ekstern tilgang på likviditet. Stresstesten tar utgangspunkt i et flertall ulike scenarier under forutsetningen om full utnyttelse av rammer, og representerer således en "worst case"-simulering på konsernets netto refinansieringsbehov i en krisesituasjon.

Det er konsernets valuta-/finansområde som har ansvaret for likviditetsstyringen, mens avdeling for risikostyring og compliance overvåker og rapporterer utnyttelse av rammer i henhold til likviditetsstrategien. Likviditetsstyringen bygger på konservative rammer og gjenspeiler konsernets moderate risikoprofil.

Konsernets utlån finansieres hovedsaklig med kundeinnskudd og langsiktig verdipapirgjeld. Likviditetsrisikoen begrenses ved at verdipapirgjelden fordeles på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider.

4.5.2 Sprednings- og løpetidsinformasjon

Figuren illustrerer spredningen i konsernets innlånskilder per 31.12.2008.

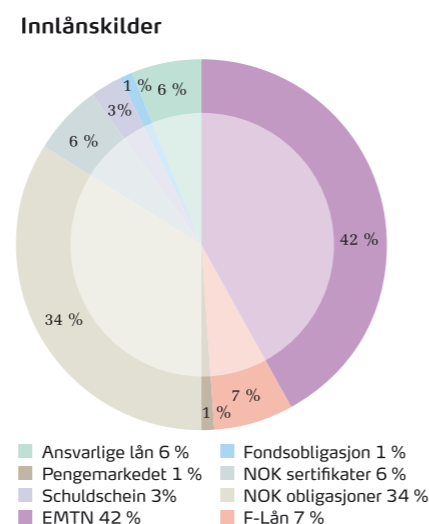
Fra 2007 til 2008 økte konsernets verdipapirgjeld med 10 milliarder kroner. Dette er en økning på 28 prosent. Gjelden er i all hovedsak tatt opp i det norske verdipapirmarkedet. Dette medfører at andelen innlån fra nasjonale investorer har økt sammenlignet med 2007. Konsernets verdipapirgjeld er jevnt fordelt mellom internasjonale og nasjonale fundingkilder.

Urolighetene i finansmarkedene vedvarte gjennom hele 2008 og gjorde det vanskeligere for finansinstitusjonene å finansiere sine utlån. Til tross for de markedsmessige

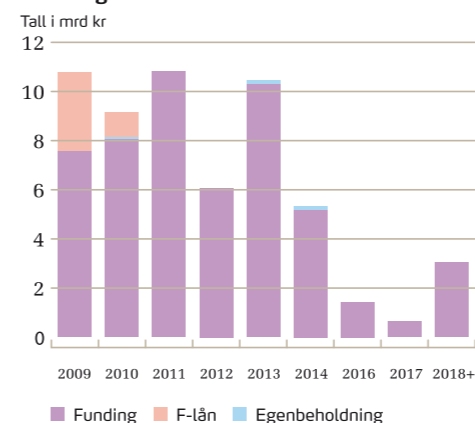
utfordringene, var SpareBank 1 SR-Bank sin likviditetssituasjon tilfredsstillende gjennom året. Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde. For konsernet som helhet økte innskuddsmassen med 4 milliarder kroner fra 2007 til 2008. Netto utlån til kunder eksklusiv overføring til SpareBank 1 Boligkreditt økte med 12 milliarder kroner i samme periode. Innskuddsdekningen ble redusert fra 57,0 prosent til 54,5 prosent i 2008.

SpareBank 1 Boligkreditt utsteder obligasjoner med fortrinnsrett. Overføring av godt sikrede boliglån til dette selskapet bidrar til å redusere likviditetsrisikoen i SpareBank 1 SR-Bank. Konsernet overførte netto 7,2 milliarder kroner i boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt i 2008.

Ved utgangen av 2008 har konsernet en overskuddslikviditet i form av innskudd i Norges Bank og korte plasseringer i banker og kredittinstitusjoner tilsvarende 6,8 milliarder kroner. Konsernets bufferkapital i form av likvide eiendeler utgjør 5,1 milliarder kroner. I løpet av 2009 skal gjeld tilsvarende 10,7 milliarder kroner refinansieres, 3,2 milliarder kroner av dette er F-lån fra Norges Bank. Netto refinansieringsbehov eksklusive F-Lån er dermed 7,5 milliarder kroner. Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur per 31.12.2008.

Fundingforfall

4.5.3 Risikostyrt kapital

Ratingnivå, innlånsporteføljens sammensetning og tilgang til kapitalmarkedene vil være av betydning for bankenes evne til å håndtere den løpende likviditetssituasjonen. Risikoen for manglende refinansiering av gjeld styres gjennom konsernets overordnede likviditetsstrategi og beredskapsplan. I henhold til internasjonal praksis beregnes det ikke risikostyrt kapital for likviditetsrisiko.

Risikoen for at konsernet pådrar seg merkostnader ved finansiering i perioder med urolige kapitalmarkeder betraktes som en forretningsrisiko. Metode for beregning av risikostyrt kapital for forretningsrisiko er beskrevet i kapittel 4.9.2

4.6 Eierrisiko

4.6.1 Styring og kontroll

SpareBank 1 SR-Bank har i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen (19,9 %), SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet og utvikling av produktselskaper gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen AS eies av SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 Midt-Norge, SpareBanken Hedmark, Samarbeidende Sparebanker AS (20 sparebanker på øst- og nordvestlandet), samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. SpareBank 1 SR-Bank sin eierandel i SpareBank 1 Gruppen er 19,9 prosent.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i bankene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/utnyttelse av beste praksis og innkjøp står

sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kredittmodeller (Stavanger).

4.6.2 Risikostyrt kapital

SpareBank 1 SR-Bank beregner risikostyrt kapital for eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen med utgangspunkt i SpareBank 1 Gruppens egen risiko- og kapitalvurderingsprosess og vurderinger av risikostyrt kapital.

Risikostyrt kapital for eierrisiko er totalt beregnet til 950 mill. kr

4.7 Omdømme risiko

4.7.1 Styring og kontroll

SpareBank 1 SR-Bank har etablert en overordnet kommunikasjonsstrategi som skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om virksomhetens verdigrunnlag, mål og visjon. "Skikkelig bank" er det bærende element i konsernets kommunikasjonsstrategi. SpareBank 1 SR-Bank har implementert en prosess for identifisering og evaluering av konsernets risikobilde for omdømme. Alle omdømme risikoene blir evaluert opp mot iboende risiko og etablerte kontroll- og styringstiltak. Det implementeres forbedringstiltak ved behov.

4.7.2 Risikostyrt kapital

SpareBank 1 SR-Bank har utviklet en egen metodikk for beregning av risikostyrt kapital for omdømme risiko. Metoden for å beregne risikostyrt kapital bygger på scenarioanalyser ved hjelp av Monte Carlo simulering.

Risikostyrt kapital for omdømme risiko er inkludert i risikostyrt kapital for forretningsrisiko i kapittel 4.9.2

4.8 Strategisk risiko

4.8.1 Styring og kontroll

SpareBank 1 SR-Bank har årlig en strategiprosess som involverer styre, ledelsen og divisjonene i arbeidet. En sentral del av strategiprosessen er å evaluere konsernets styrker, svakheter, trusler og muligheter. Arbeidet ender ut i et strategisk mål bilde for de påfølgende tre årene med tilhørende forretnings- og handlingsplan.

Konsernledelsen foretar periodiske evalueringer av konsernets prestasjoner og strategiske retning. Det foretas også en periodisk oppfølging av strategisk retning og det strategiske risikobildet i styret.

4.8.2 Risikojustert kapital

SpareBank 1 SR-Bank beregner risikojustert kapital basert på en risikoanalyse av konsernets strategiske risikoer. Risikojustert kapital for strategisk risiko er inkludert i risikojustert kapital for forretningsrisiko i kapittel 4.9.2

4.9 Forretningsrisiko

4.9.1 Styring og kontroll

Forretningsrisikoen styres gjennom strategiske analyser av bl.a. eksterne markedssituasjoner og mulige endringer i rammebetingelsene. Konsernet er opptatt av å utvikle et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlige konsekvenser over tid. SpareBank 1 SR-Bank er godt posisjonert til å møte nye utfordringer. Konsernet har gjennom mange år vist betydelig omstillingsevne og -vilje. SpareBank 1 SR-Bank har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetinking og utvikling av produkter og tjenester.

4.9.2 Risikojustert kapital

Beregning av risikojustert kapital tar utgangspunkt i volatiliteten i SpareBank 1 SR-Bank sine inntekter og kostnader. Volatiliteten beregnes på bakgrunn av elementer som mulig endring i kundeferdigheter som følge av alvorlig økonomisk tilbakeslag, endring i konkurransesituasjon eller produktinnovasjon.

Risikojustert kapital for forretningsrisiko (inkludert omdømme- og strategisk risiko) er totalt beregnet til 258 mill. kr.

4.10 Compliance risiko (etterlevelse)

4.10.1 Styring og kontroll

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer, og at konsernet ikke påføres økonomisk tap eller sanksjoner som følge av brudd på disse. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

Compliance (etterlevelse) inngår i kvartalsvis og årlig rapportering til styret og administrerende direktør

4.10.2 Risikojustert kapital

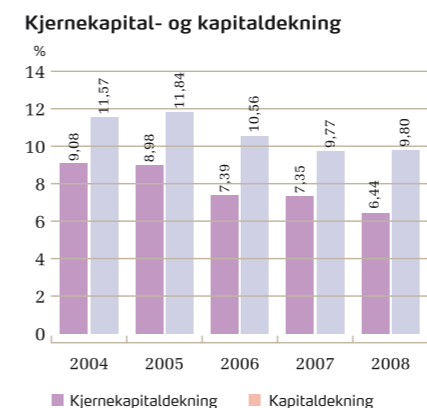
SpareBank 1 SR-Bank beregner ikke risikojustert kapital for compliance risiko.

5. OPPSUMMERING AV SOLIDITET/ KAPITALDEKNING

5.1 Kapitaldekningsmål

De regulatoriske kapitaldekningsmålene til konsernet fastsettes på bakgrunn av valgt konfidensnivå for risikojustert kapital. Gjeldende konfidensnivå tilsvarer en regulatorisk kjernekapitaldekning i intervallet 7 - 8 prosent. I tillegg har styret vedtatt en målsetting om en kapitaldekning på 10-11 prosent.

Grafen nedenfor viser utviklingen i kapitaldekningen i perioden 2001-2008 for konsernet.

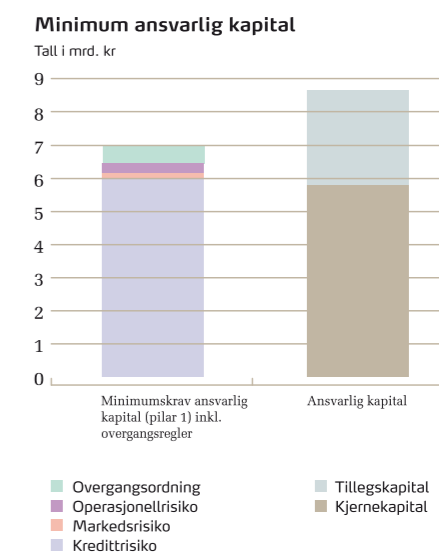

Ved utgangen av 2008 var den regulatoriske kapitaldekningen for konsernet 9,80 prosent, hvorav kjernekapitaldekningen utgjorde 6,44 prosent. For morbanken var de tilsvarende nøkkeltallene henholdsvis 10,74 prosent og 6,86 prosent. Som følge av overgang til nye kapitaldekningsregler var kjernekapitaldekningen pr. 1.1.2009 7,1 prosent for konsernet.

På bakgrunn av den økte usikkerheten i norsk og internasjonal økonomi, og en generell oppkapitalisering av banker internasjonalt, vil SpareBank 1 SR-Bank styrke kapitaldekningen i de neste årene.

5.2 Minimum ansvarlig kapital

Grafen nedenfor viser regulatorisk minimumskrav til ansvarlig kapital basert på Pilar 1 i det nye kapitaldekningsregelverket sammenlignet med konsernets ansvarlige kapital.

Figuren viser minimumskravet til ansvarlig kapital på 7,0 mrd. kroner for SpareBank 1 SR-Bank basert på de nye kapitaldekningsreglene. Ved årsskiftet er netto ansvarlig kapital 8,6 mrd. kroner, hvorav kjernekapitalen utgjør 5,7 mrd. kr.

I en overgangsperiode er det bestemt i forskrift at ansvarlig kapital i 2008 ikke kan være lavere enn 90 prosent av minimumskravet beregnet etter det gamle regelverket (Basel 1) fra 2006. I 2009 er tilsvarende begrensninger 80 prosent av minimumskravet beregnet etter det gamle regelverket (Basel 1) fra 2006. Konsernet har fått en positiv effekt på kapitaldekningen ved innføring av det nye regelverket, men den fulle effekten vil først komme i 2010.

Ansvarlig kapital

I oppstillingen under fremgår opplysninger om ansvarlig kapital, herunder kjernekapital og tilleggskapital samt aktuelle tillegg, fradrag og begrensninger pr. 31.12.2007.

Konsern	2008	2007
Sum balanseført egenkapital	5 954	5 678
Grunnfondsbeviskapital	1 872	1 774
-Egne grunnfondsbevis	-7	-10
Overkursfond	92	7
Utjevningsfond	838	777
Avsatt utbytte	75	337
Sparebankens fond	2 066	1 970
Gavefond	122	124
Fond for urealiserte gevinster	69	139
Annen egenkapital	827	560
Sum kjernekapital	5 667	5 167
Tilleggskapital utover kjernekapital		
Evigvarende ansvarlig kapital 1)	872	739
Tidsbegrenset ansvarlig kapital 1)	2 834	1 639
50 % av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-17	-12
50 % av forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-188	-173
50 % kapitaldekningsreserve	-547	-486
Sum tilleggskapital	2 954	1 707
Netto ansvarlig kapital	8 621	6 874
1) Betingelser fremgår av tabellen "Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon"		
Minimumskrav i ansvarlig kapital	2008	2007
Kreditrisiko	5 700	4 322
Markedsrisiko	378	230
Operasjonell risiko	306	268
Kapitalkrav knyttet til overgangsordninger	657	806
Minimumskrav i ansvarlig kapital	7 041	5 626
Kapitaldekning	9,80 %	9,77 %
Herav kjernekapital	6,44 %	7,35 %
Herav tilleggskapital	3,37 %	2,44 %

1) Betingelsene fremgår av tabell på neste side.

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital får redusert egenkapitalverdien med 20 prosent hvert år de siste 5 årene før forfall. I den grad konsernet har ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner, går denne direkte til fradrag i konsernets egen ansvarlige kapital for den del som overstiger 2 prosent av mottakende finansinstitusjons ansvarlige kapital.

Har konsernet ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner som utgjør mindre enn 2 prosent av den enkelte finansinstitusjons ansvarlige kapital, kommer summen av slik kapital til fradrag i konsernets ansvarlige kapital for den del som overstiger 10 prosent av konsernets ansvarlige kapital. Dersom konsernet har fått pålegg om 100 prosent kapitaldekningsreserve på bestemte eiendeler skal et beløp tilsvarende eiendelens bokførte verdi trekkes fra i den ansvarlige kapitalen og i beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget vektet i henhold til risiko.

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon

Hovedstol	Betingelser	Forfall	Første forfall	2008	2007
Tidsbegrenset:					
EUR 65	3 mnd Libor + margin	2014	2009	641	517
JPY 13 000	3 mnd Libor + margin	2035	2012	1 067	672
NOK 450	3 mnd Nibor + margin	2017	2012	450	450
NOK 500	3 mnd Nibor + margin	2018	2013	499	
Sum tidsbegrenset				2 657	1 639
Evigvarende:					
USD 75	3 mnd Libor + margin			522	396
SEK 200	3 mnd Stibor + margin			196	172
NOK 170	3 mnd Nibor + margin			170	170
Sum evigvarende				888	738
Fondsobligasjoner:					
USD 75	3 mnd Libor + margin			625	448
Sum fondsobligasjon				625	448
Sum ansvarlig lånekapital				4 170	2 825

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon i utenlandsk valuta inngår i konsernets totale valutaposisjon slik at det ikke er valutarisiko knyttet til lånene. Av totalt 4 170 mill. i ansvarlig lånekapital teller 526 mill. som kjernekapital, 872 mill. som evigvarende ansvarlig kapital og 2 544 som tidsbegrenset ansvarlig kapital.

Aktiverte kostnader ved låneopptak blir reflektert i beregning av amortisert kost. Fondsobligasjoner kan maksimum utgjøre 15 prosent av samlet kjernekapital. Eventuelt overskytende teller som evigvarende ansvarlig lånekapital.

Finanssituasjoner som omfattes av konsolidering (beløp i tusen kr)

Forretningsområde	Konsolidert	EiendomsMegler 1	SR-Finans	SR-Forvaltning
Banktjenester for massemarkeds kunder	172	23	0	4
Banktjenester for bedriftskunder	72	0	8	0
Betaling og oppgjørstjenester	24	0	0	0
Totalt	268	23	8	4

Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko er beregnet i prosent av snitt inntekt for hvert forretningsområde de 3 siste årene. Banktjenester for massemarkedet 12 prosent, banktjenester for bedriftsmarkedet 15 prosent og for øvrige tjenester 18 prosent.

5.3 Risikojustert kapital

I tabellen vises risikojustert kapital pr. 31.12.08. I tillegg er det gjort en sammenligning av behovet for risikojustert kapital mot konsernets tilgjengelige risiko-kapital pr. 31.12.08.

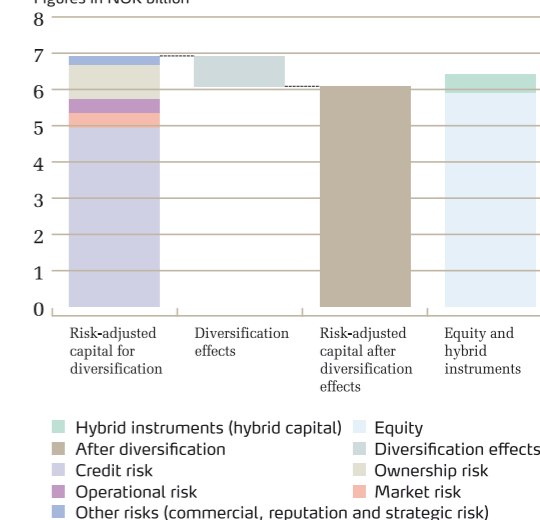
Totalt behov for risikojustert kapital pr. 31.12.08 er beregnet til 6,9 mrd. kroner før diversifiseringseffekter. Når en tar hensyn til diversifiseringseffekter mellom risikogrupperne er behovet for risikojustert kapital beregnet til 6,1 mrd. kroner. Diversifiseringseffekten viser den risikoreduerende effekten konsernet oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder som ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig.

Tilgjengelig egenkapital inkludert fondsobligasjon utgjorde 6,4 mrd. kroner ved årsskiftet.

SpareBank 1 SR-Bank vil i kapitlet nedenfor gi en nærmere beskrivelse av beregningen av risikojustert kapital der den avviker fra de regulatoriske beregningene.

Risk-adjusted capital

Figures in NOK billion

6. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG RISIKOJUSTERT KAPITALBEHOV

I grafen er det gjort en sammenligning mellom minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) og behovet for risikojustert kapital (Pilar 2). Det er også redegjort for hovedårsaken til forskjellene mellom de to pilarene.

Hovedforskjellene mellom risikojustert kapital (Pilar 2) før diversifiseringseffekter på 6,9 mrd. kroner og minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) på 6,4 mrd. kroner (før overgangsregler) skyldes i hovedsak:

- **Kredittrisiko:**
- **Tapsgrad Gitt Mislighold:** Ved beregning av risikojustert kapital for kredittrisiko for stater, institusjoner og foretak beregnes risikoparameteren Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD) basert på interne modeller, mens den ved beregning av minimum ansvarlig kapital er sjablongmessig fastsatt i henhold til Forskrift om Kapitalkrav. Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. SpareBank 1 SR-Bank sine interne estimater for Tapsgrad Gitt Mislighold er vesentlig lavere enn de myndighetsfastsatte sjablong-verdiene.
- **Konsentrasjonsrisiko:** Risikojustert kapital tar hensyn til konsentrasjonsrisiko.
- **Markedsrisiko:** Risikojustert kapital for markedsrisiko beregnes ved bruk av VaR-modeller. De interne VaR-modellene mer konservative enn standardmetoden som benyttes ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital.

- **Eierrisiko SpareBank 1 Gruppen:** Det beregnes risikojustert kapital (Pilar 2) for eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen tilsvarende 950 mill. kroner. I forbindelse med beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) kommer eierposten som fratrukk med 50 % i kjernekapitalen og 50 % i tilleggskapitalen, og gjenspeiles dermed ikke direkte i minimumskravet til ansvarlig kapital.
- **Andre risikoer (forretnings-, omdømme- og strategisk risiko):** Det beregnes risikojustert kapital (Pilar 2) for andre risikoer (forretnings-, omdømme- og strategisk risiko), mens disse ikke er egne risikoformer ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.

